

יבא מנה בן פרס. כלומר מוטב שיבא גדול זן הדיוט דפרס לא הוה אלף חזי מנה ואל יבא מנה זן מנה דהיינו רב חסדא דהיה מנה כלומר שהיה חשוב ופרס היינו יחזק אבזה דרב נחמן ללא מיקרי רב יחזק:[[]^{ⓘ]} **אמר** ליה זורא אייתי בהדיהו. פירוש וכי לידה הביאו עמהם שהיו אוכלות כלומר אי אפשר שלא יאכלו התבואה והזרעים: **אמרן** ליה לרב יהודה איבא מותנא בחזירי גזר תעניתא וכו' עד שאני חזירי דדמו מעייהו לבני אינשי. פירוש שזני מעיו של חזיר דומין למעים של בני אדם ויש לחוש שהיא^(ט) על בני אדם מנאף נראה שחס אי היה דבר על עובדי כוכבים שיש לחוש ויש להתענות דהא הכא חזינן דגזר תעניתא^(י) מדבר שהיה בחזירין משום דדמו מעייהו לבני אדם וכל שכן דנכריים דדמו לשראל: **גבירה** לוקה. פי' זו ארץ ישראל: ערפה

ביום אחד או בארבעה ימים אין זה דבר דרוקרת עיר המוציאה חמש מאות רגלי הוה ויצאו ממנה שלשה מתים ביום אחד גזר רב נחמן בר רב חסדא תעניתא אמר רב נחמן בר יצחק כמאן בר"מ דאמר^(ב) ריחק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כ"ש א"ל רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליקום מר ליתי לגבן א"ל תנינא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכברו אלא אדם מכבר את מקומו שכן מצינו בהר סיני שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה^א גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא נסתלקה שכינה ממנו אמרה תורה^ב בכמושך היובל המה יעלו בהר וכן מצינו באהל מועד שבמדבר שכל זמן שהוא נטוין אמרה תורה^ג וישלחו מן המחנה כל צרוע^ד הוגללו הפרוכת הותרו זבין והמצורעים ליכנס שם אמר ליה אי הכי^(ה) ניקום אנא לגבי מר אמר ליה מוטב יבא מנה בן פרס אצל מנה בן מנה ואל יבא מנה בן מנה אצל מנה בן פרס בסורא הוות דברתא בשיבבותיה דרב לא הוות דברתא סברו מיניה משום זכותיה דרב דנפיש איתחוי להו בחילמא רב דנפישא זכותיה טובא הא מילתא זוטרא ליה לרב אלא משום ההוא גברא דשייל מרא וזבילא לקבורה בדרוקרת הוות דליקתא ובשיבבותיה דרב הונא לא הוות דליקתא סבור מינה בזכותא דרב הונא דנפיש איתחוי להו בחילמא האי זוטרא ליה לרב הונא אלא משום ההיא איתתא דמחמת תנורא^(ו) ומשיילי לשיבבותיה אמרו ליה לרב יהודה אתו קמצי גזר תעניתא אמרו ליה לא קא מפסדן אמר להו זורא אייתו בהדיהו אמרו ליה לרב יהודה איבא מותנא בחזירי גזר תעניתא נימא קסבר רב יהודה מכה משולחת^(ז) ממיין אחד משולחת מכל המינין לא^א שאני חזירי דדמיין מעייהו לבני אינשי אמרו ליה לשמואל איבא מותנא בי חזאי גזר תעניתא א"ל והא מרחק אמר ליבא מעברא הכא דפסיק ליה אמרו ליה לרב נחמן^ב איבא מותנא בארעא דישראל גזר תעניתא אמר אם גבירה לוקה שפחה לא כל שכן מעמא דגבירה ושפחה הא שפחה ושפחה לא והא אמרו ליה לשמואל איבא מותנא בי חזאי גזר תעניתא^ג שאני התם כיון דאיבא שיירתא דלווי ואתיא בהדיא אבא אומנא הוה אתי ליה שלמא ממתיהבתא דרקיעא כל יומא ולאביי כל מעלי יומא דשבתא לרבא כל מעלי יומא דכיפורי הוה קא חלשא דעתיה דאביי משום דאבא אומנא אמרו ליה לא מצית למיעבד כעובדיה^(ד) ומאי הוו עובדיה דאבא אומנא דכי הוה עביד מילתא הוה מחית גברי לחוד וגשי לחוד ואית ליה לבושא דאית ביה קרנא דהוות בויעא כי כוסילתא כי הוות אתיא ליה איתתא הוה מלביש לה כי היכי דלא ניסתכל בה ואית ליה דוכתא^ה דצינעא דשדי ביה פשיטי דשקיל דאית ליה שדי ביה דלית ליה^ו לא מיכסוף כי הוה אתרמי ליה צורבא מרבנן אגרא מיניה לא שקיל^ז ובתר דקאי יהיב ליה פשיטי ואמר ליה זיל בריא נפשך יומא חד שדר אביי זוגא דרבנן למיבדקיה אותבינהו ואכלינהו ואשקינהו ומך להו ביסתרקין בליילא לצפרא

זיוס אחד אין זה דבר. דאקראי בעלמא הוא: ה"ג עיר גדולה המוציאה אלף וחמש מאות רגלי^(א) יאלו הימנה תשעה מיסין וכו'. אלף וחמש מאות איש דהיינו פי שלשה זעיר קטנה: כבר עכו דרוקרת י"א דיוקרא עיר ששמה יו"ד והיא קטנה על שם שיו"ד קטנה

צאומיות: ה"ג יאלו הימנה ג' מיסין^א צג' ימיס: ריחק נגיחותיו. צשור מועד קאי צבצא קמא צפרק כינד הרגל מועדת אי זהו מס ואי זהו מועד כל שהעידו צו ג' ימיס דצרי ר' יהודה ר' מאיר אומר כל שהעידו צו ג' פעמים זיוס אחד ר' יהודה סבר תמיד או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום^א מתמול תרי שלשום תלת הוי ג' ימיס ור"מ סבר ריחק נגיחותיו כשנגח צג' ימיס זה אחר זה חייב קירצ נגיחותיו שנגח ג' פעמים זיוס אחד לא כל שכן: **ליקום מר להכא**. לרב נחמן בר יצחק הוה ימיב זין גברי דלא חשיבי כולי האי וקאמר ליה רב נחמן בר רב חסדא ליקום מר מהתם וליתי לימיב גבאי: **טנינא**. מני אנא. שונה אני דרייתא זו רבי יוסי אומר כו': לא מקומו של אדם מכברו. ואס אלך ואשכ שם אין המקום מצדני: **גם האלן והסכר אל ירעו**. דמשום שכינה היה הר סיני מכוזב ומקודש: **אל מול ההר הוא**. מדכתיב ההוא משמע כל זמן שהוא בגדולתו שהשכינה עליו^(א) נסתלקה השכינה צמטון היובל וגו'. ואע"ג דהאי קרא צלוחות הראשונות תמיד לא נסתלקה שכינה עד לוחות האחרונות שניתנו זיוס הכפרים וגם כל ימות החורף שעסקו צמלאת המשכן שהתה שכינה צהר ומשם ניתנו כל המצות צקולי קולות ולפידים זיוס קצלת עשרת הדברות עד אחד צניסן שהוקם המשכן ונסעה וזהו שכינה מן ההר וישנה לה על^(ב) הכפורת ושם צהאל מועד עשית המורה צללותיה ופרטותיה ועל אותה שעה היה מתיר להם צלוחות הראשונות לעלות כדאמרין צמסכת ציאה (דף ה.) כל דבר צצמנין צריך מנין אחר להמירו וצראש קונטרס רומי אתה מואל תשובת^(ג) רבים צצך: **צמטון היובל**. צסיוס השופר צסתמלק השכינה. צרך הוה להאריך צמטון התקיעה צשעת סיוס: **הוגללו הפרוכת**. שהיו נגללין צשעת נסיעתן^(ד) היו נוסעין כולן וצאין זבים ומצורעים ונכנסין צממנה: **פרס**. חזי מנה. ולשון פרוסה כמו פרס פריסת מלכותן

(דניאל ה.) שאציו של רב נחמן בר רב חסדא גדול מייחזק אציו של רב נחמן מדמיתקרי בר רב חסדא ואידך רב נחמן בר יצחק מכלל שלא נסמך: **דצרתא**. דבר: **צשיצבוטיה**. צצכונתו: **איסתויה** להו **צחילמא**. להנך אינשי דצברי^(א) משום זכותיה דרב הוא: **הא זוטרי ליה** לרב. נס זה קטן הוא לפי גדולת רב: **מרא**. פושיי"ר צלע"ז: **וציל**. פלי"א צלע"ז: **לקצורה**. ומשום זכותיה דקצורה מדדו צו מדה כנגד מדה: **ומשיילא** לשכיבוסה. ומשאלתו לשכנותיה לאחר שהסיקמו משלה לפיך נמדדת השכר צה צמדה: **קמאלא**. ארצה שמכלה את התבואה: **לא קא מפסדא**. לא צעינן למיגזר תעניתא: **זורא אייתו צהדיהו**. צתמיה וכי לידה הביאו עמם שלא יפסידו את התבואה: **מעיייהו**. צני מעיין שלהן שאין להן כרס הפנימי כשאר צהמה. וסימנן רע הוא: **צי חזאי**. מקוס צמלכות צבל: **גזר תעניתא**. צעירו: **הא מרחק**. ואין לחוש שמא יבא עד כאן: **אמר** להו וכי **מעצרא פסיק** להו. וכי מעצרות ושאר ממיונות מפסיקין לפני הדבר שלא יבא: **שפחה לא כל שכן**. ויש לחוש שמא ישתלח עד כאן: **הא שפחה ושפחה**. שמי עיירות של חוזה לארץ כגון צי חזאי והערדשא דאתריה דשמואל: **שיירתא**. דאולי מצי חזאי לנהרדשא: **דלווי**. מתלווה וצא עמנה: ^א **שלמא מרקיעא**. צת קול אומרת לו שלום עליך: **אבא אומנא**. מקץ דס: **כי הוה עציז מילסא**. כשהיה מקץ דס לבני אדם: **ודגשים** לחודיהו. לצניעותא: **דאיוס ציה קרנא**. וינטוש"א שהיה תקוע צו הקרן שהוא מקץ צו ולגשים הוי מלציס לה: **ולא מצפוף**. דלאחר^(ב) שהכה לא הוה ידע מאן רמי (צכסילתמיה) פשיטי להתם ומאן דלא רמי: **צריא נפשך**. צתצרא ענמך: **למיצדיקיה**. לצדקן צממעיו: **ומך** להו צצסרקין. קיפל צתחמינן כחשיטי אמר טפידי"ו צלע"ז ליסן צצן: **לצפרא**

דשכיחי שיירתא. מבי חזאי להכא גזר, אבל מאי לבבל דלא שכיחי שיירתא אי לאו משום צבירתה לא הוה גזר. אתי ליה שלמא. מכרוז עליה שלמא מרקיעא. דאית ביה קרני. כלומר אתרא לקרני.
רבינו גרשום
ריחק נגיחותיו. שנגח בני ימים היו מועד קירוב נגיחותיו. שנגח ג' ביום אחד, לא כ"ש. מעברי מפקדי. כלומר שיירות מצויין שעוברין במעברות מבי חזאי להכא. כיון

דשכיחי שיירתא. מבי חזאי להכא גזר, אבל מאי לבבל דלא שכיחי שיירתא אי לאו משום צבירתה לא הוה גזר. אתי ליה שלמא. מכרוז עליה שלמא מרקיעא. דאית ביה קרני. כלומר אתרא לקרני.

אמר כיון דרמייין מעייהו לבני אדם גזרינן תעניתא.

סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

מסורת הש"ס

א) צ"ק בד. צ"ב כח;
ב) נמנחו לה. ג) ס"א מאכלאלי. ד) ס"א הוה אחי וימיב ואל, ה) ס"א וכו הוי חוי אינש דלא אפשר ליה הוי יהיב ליה פי, ו) ז"ל זיוס אחד. זש"א, ח) [שמות כא], ט) [ד"ה שלמא אחרי ד"ה אלא], י) ז"ל שז"ל שהקין, י"א [ז"ל אמר להו]

תורה אור השלם

1. ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירֵא בקבל הָרָר גם הצאן והבָּקָר אֵל יִרְעוּ אֵל מִלֵּךְ הָרָר הַהוּא:
שמות לד ג
2. לא תגע בו יד בי יְיָהּ בַּמִּשְׁךְ הַיָּבֵל הַפָּהוּ יַעֲלֶה בָּהֶּן:
שמות יט ג
3. צו את בני ישראל וישלחו מן המִּדְבָּרָה כָּל צִרְיֹעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְפָנֶיךָ:
במדבר ה ב

הגהות הב"ח

א) גמ' ל"א כי הכי איקום אהל ואיורל לגבי מר:
ב) שם היזא איתמא דמתמת תורא מע"ש רמשיילא לשייבבותה:
א) שם מכה משולח במיין אחד משולח בכל המיין:
ד) שם למישע צעוביה דאבא אומנא ומאי הוו סי' כי סילתא דרב הוות כי דלא ליסתכל צה יהוה ליה דוכמא דלניעא:
ה) רש"י ד"ה ע"ג ע"כ כי ויצאו הימנה ט' מיסין וכו' כגון כבר עכו אלף וחמש מאות וכו' צעיר קטנה הס"ד ואח"כ מה"ד דרוקרת ינ"א יו"ד קרת ע"כ ששנה יו"ד והא ע"כ קטנה על שם ט' כ"ל ומיות כבר עכו נמחק:
ו) ד"ה אל מול ט' שהשכינה עליו הס"ד ומי"ד נסתלקה וכו' ונדאש קונטרס תשובת רומי:
ז) ד"ה הוגללו וכו' והוי נוסעין וכו' צתמיה שכינה הס"ד:
ח) ד"ה איתחוי וכו' משום וצומיה:
ט) תוב"ט ד"ה אמרו כי ויש לחוש שהיא דבר על בני אדם:
י) בא"ד אדבר שהיה צמחיון. ג"כ וקשה דאמרין דשטנא צתרי אומי לא שלטא:

לעזי רש"י

פושיי"ר [פושיי"ר].
מרה. פלי"א [פלי"א].
יעה. וינטוש"א. כוס הקוה. טפידי"ו [טרפיי"ד]. שטיח.

רבינו גרשום

ריחק נגיחותיו. שנגח בני ימים היו מועד קירוב נגיחותיו. שנגח ג' ביום אחד, לא כ"ש. מעברי מפקדי. כלומר שיירות מצויין שעוברין במעברות מבי חזאי להכא. כיון

יט א טוש"ע א"ח סי' תקעו טפיך ז:

כ ב ג מ"י מ"ב מהלכות תעניות הלכה ו' טוש"ע עט טפיך ז:

מוסף רש"י

ש"יך לעמוד קודם

חיי עולם. תורה (שבת א). באסקריא דספינתא. צלונסות ארוס שמולס צה וילון הספינה (כתובות סט) וכן באסקריא דמכותא. ופי' מכותא וילון. אמר אי איבא דשאייל לי כו'. כלומר אט"פ שהלמי צמורה לא שחמי מלמודי ויש צדי לתקן כל הדיעות שצדויו רבי חיא וכו' אשע"א צמספחא שלהן אמנה לן סמך צמשתמ של הש"ס שצירב רבי והכי נקט רבי חיא וכו' אשע"א לפי שהן עיקר כדאמרין בעלמא כל מנתחא דלא מוסינא צו ר' חיא ור' אשע"א לא חתבו מינה צבי מדרשא (כתובות סט). תנא ליה. שנה לפחו צרייתא זו ושלאו למלא לה סמך צמשה שצירב רבי (שם). שקל. חזי קלע (שם). הון ראויין לתת להם סילע. שאין מוין צמחות (שם). ותנין להם סילע. דלי הוה ידע שתיקרו המונות וינטרוו לקלע. לא הוה אמר (שם). ואם אמר אל תתנו. ליה ממה צריס ולא עשין ויהיסי אלא צנינו זה (שם). אם מתו. בלא צניס (שם). אין נותנים להם אלא שקל. שאין לנו להפסיד את הצדאס אמריה והואל ונשה את החמירס שקלס אמריה ורלי דרוקא עקל קאמר צבי שפחל ירועא אמריהס לאומן אמריס (שם). הא מני. הכיס דלאמר לה אל מתו להס אלא שקל אין טמנין להס אלא שקל. ואט"ג דסוף סוף טולו נכסי דיתו ניטו לא היעין להו קוטקס אלא שקל צבעת והמומר חויו מן נכסי וליכא לאקשוי עלה הא דלאמר צציק ענרה (כתובות מה). לאו כל כמינה כי עשיער את בני ויפל עמנו ע"כ אל מתו דהתם לא דלאמר אל מקצוריה מנכסיו ונכסי דיהי עינו חלנך לא ציימין לה תקוצרו מן הצדקה צדי להעשיר אלא צניו. אלל הכא נכסי לאו דיתמי ניטו כי אלל מן זואלחו (כתובות סט). שרינהו לסיפטא. חמירו החמירו והמליפין ופתחו (סנהדרין קט). וקטלינהו להנך דירא. אומן צני הכפריס (שם).

רבינו חננאל

א' ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליתי מר יקום הכא, א' ליה תנינא לא המקום מכבר את האדם אלא אדם מכבר את מקומו, שכן מצינו בסניי שכל זמן שהשכינה עליו חתב גם הצאן והבקר אל ירעו, נסתלקה שכינה כתבי כמושך היובל המה יעלו בהר. וכן באהל מועד כל זמן שהיה נטוין חתב וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל וגו', הוגללו יבא מנה בן פרס, פי', חכם בן מי שלא היה אביו חכם, אצל חכם בן חכם. בסורא הוה מותנא, בשיבבותיה דרב לא הות, וכן דליקתא בריוקרת, ובשיבבותיה דרב הונא לא הות. ואסיקנא דלאו בזכותיהו דהני, אלא בשביל ההוא גברא דמושל מרא לאינשי לקבורה, ובדיל ההיא איתתא דמחמת תנורא ומושלא לשיבבתה. אמרו לר' יהודה איבא מותנא בחזירי. אמר כיון דרמייין מעייהו לבני אדם גזרינן תעניתא.